

Original Article

A comparative study of the nature and scope of implementation of turnkey obligations in Iranian law and the model contract of the International Federation of Consulting Engineers (FIDIC)

Mohammad Norouzi^{*1} , Jalil Ghanavati²

¹ Instructor, Private Law Department, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

² Associate Professor, Department of Private Law, Faculty of Law, Farabi Campus, University of Tehran, Qom, Iran.

[10.22080/LPS.2024.26616.1595](https://doi.org/10.22080/LPS.2024.26616.1595)

Received:

April 14, 2024

Accepted:

August 29, 2024

Available online:

29 August 2024

Keywords:

Turnkey contracts,
Silver book, FIDIC
institution, General
conditions of the
contract, Employer,
Contractor, Subject of
the contract

Abstract

One of the important contracts in construction law is turnkey contracts. It is a contract in which the contractor is obliged to handle all affairs and obligations in the contract. The engineering procurement construction is a main part in this contract. And finally, delivery of the project to the employer. The main obligation of the contractor in this contract is fulfilling the project according to the contractual standard. One of the effects of deterring is the time of fulfillment of the obligation is releasing the guarantee of good performance and fulfilling the commitment and the guarantee related to maintenance of the project. Transfer from contractor to employer. In this paper, there is a comparative study between Iranian law and the silver book in regard to fulfillment of the contract. On the other hand, according to article 4 of the constitution law, it is necessary to comply with sharia. In this study, investigated fulfilling this contract with a jurisprudential approach. The effectiveness of investment contracts and the protection of the parties to the contract depend on investment factors in investment contracts such as turnkey, the nature of terms and effects should be clear. The parties must know when the contract starts and ends.

***Corresponding Author:** Mohammad Norouzi

Address: Farabi Campus, University of Tehran, Qom, Iran. **Email:** Mohammadnorouzi.857@gmail.com

Extended Abstract

1. Introduction

The effectiveness of investment contracts and the protection of the parties to the constructs depend on investment factors in investment contracts such as turnkey, the nature of terms and effects should be clear.

The parties must know when the contract starts and ends.

Due to the necessity of the survival of the party's competence, necessity of agreement of the parties to terminate the work, indicates that the implementation of commitments is contract. There are distinctions in the elements of turnkey contract. For example, the obligor must fulfill the obligation himself of the character of each employer and contractor causes the contract to decline.

2. Methods

The present research follows a descriptive Analytical method and the data was collected through library studies.

3. Results

Despite the upstream laws such as the regulations of the program and budget organization, due to having resources for sustainable development, Iran needs to use new contracts. Nowadays, due to various factors such as reducing costs, preventing corruption, and the lack of construction budgets and foreign investment, governments prefer to entrust the management of infrastructure to specialist contractors and not get involved in complex contracts.

The experience of contracts in which a contractor undertakes various stages of engineering, procurement and construction shows that it is more efficient to fulfill the obligation. In Iran,

due to sanctions and lack of currency, it is desirable to use a new method that is a combination of turnkey and finance. It means that the employer is also exempted from financing and instead entrusts the operation to the contractor for a while so that he can get his expenses from the source of income and then hand over the project to the employer. The experience of two Pardis-Tehran and Tehran-North highway projects has been useful.

4. Conclusion

The most important part of a contract is its implementation. In this research, an attempt has been made to dissect the nature and elements of a turnkey contract. How to implement and the obligations of the executor and the owner in Iranian law, civil law and general directives of the contract in turnkey contracts and the oil industry with the standard sample prepared by the International Organization of Consulting Engineers or FIDIC has been comparatively examined. Due to the high inflation, the implementation of the commitment and the purchase of equipment in contracts in the form of a lump sum price has actually led to failure in the implementation phase. It seems that the best way for a turnkey contract in the current situation is to combine this contract with BOT. It means that a specialist contractor or several contractors will carry out the project as a company and depreciate the profit and cost from the income from the implementation or sale of products and finally hand over the work to the contractor. In this case, the contractor will try to complete the project with good quality to obtain or maintain the project. While this desire is not observed in lump-sum contracts where the contractor has no benefit at the end and is actually affected by the project implementation

due to annual inflation, and experience has shown that the best builders finish the work in order to solve the task.

Therefore, the nature of the implementation of obligations in these contracts, which are related to the country's infrastructure, should be based on the mutual benefit of the parties.

Funding

There is no funding support

Author's contribution

The first party is responsible for the correctness of the contents of the article.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

Acknowledgments

The Authors Appreciate all the scientific consultants in this paper.

علمی پژوهشی

مطالعه تطبیقی ماهیت و قلمرو اجرای تعهداتِ کلید در دست در حقوق ایران و قرارداد نمونه فدراسیون بین‌المللی مهندسين مشاور (فیدیک)

محمد نوروزی ^{ID} ^{۱*}، جلیل قنواتی ^۲

^۱ مربی گروه حقوق خصوصی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.
^۲ دانشیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران.

[10.22080/LPS.2024.26616.1595](https://doi.org/10.22080/LPS.2024.26616.1595)

چکیده

شناخت ماهیت، نوع تعهدات طرفین، مدت انجام در هر قراردادی اساسی است لذا علیرغم اختلاف در ماهیت اجرا و نوع تعهدات طرفین در قانون مدنی در قراردادهای کلید در دست به ماهیت قراردادی و تصریح تعهدات طرفین اشاره شده است تعهد صاحب‌کار پرداخت هزینه‌های موضوع تعهد در موعد و تعهد پیمانکار انجام مورد در زمان تعیین شده است. چپستی، چگونگی و زمان مورد تعهد واجد آثار مهم است. در قوانین بالادستی دستور انجام این پروژه‌ها رو به افزایش است، لیکن از لحاظ اقتصادی به علت تورم، کمبود بودجه عمرانی تطویل اجرای پروژه‌ها به علت تشریفات زاید، کمبود مواد اولیه به علت تحریم در عمل اجرای این قراردادها موفق نبوده است. تعیین ماهیت موضوع این تعهدات در آثار تأثیر دارد. زمان اجرای تعهدات از حیث آزادسازی تضامین مأخوذه از پیمانکار موثر است. نحوه اجرای موضوع از حیث وفای به عهد تعیین کننده می‌باشد. لذا در این تحقیق به مطالعه تطبیقی بخشنامه سازمان برنامه و بودجه با کتاب نقره ای فیدیک و بخشنامه قراردادهای کلید در دست نفتی و آسیب شناسی آن پرداخته شده است. کلید در دست به قراردادهایی گفته می‌شود که در آن یک شخص مراحل پروژه اعم از طراحی، خرید و راه‌اندازی یک واحد تولیدی یا عمرانی را برعهده می‌گیرد.

تاریخ دریافت:

۲۶ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۰۸ شهریور ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۰۱ دی ۱۴۰۳

کلیدواژه‌ها:

راردادهای کلید در دست، کتاب نقره‌ای، شرایط عمومی پیمان، بخشنامه EPC وزارت نفت، کارفرما، پیمانکار

* نویسنده مسئول: محمد نوروزی

آدرس: پردیس فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران.

ایمیل: Mohammadnorouzi.857@gmail.com

۱ مقدمه

کلید در دست^۱، طراحی، خریداری تجهیزات و نهایتاً ساخت پروژه می‌باشد و به قراردادهای دو عاملی نیز معروف است. قبل از آن در قراردادهای عمرانی کارفرما، پیمانکار و مشاور دخیل بوده‌اند (بخشنامه شرایط عمومی پیمان سال ۱۳۷۸) که در سال ۱۳۸۰ با حذف مشاور، کارفرما در نهایت با چرخاندن کلید از پروژه بهره‌برداری می‌نماید. در برنامه‌های سوم، چهارم و پنجم توسعه به این قرارداد اشاره شده است و قانون حداکثر استفاده از توان متخصصان داخلی مصوب سال ۱۳۹۸ نیز آن را تعریف نموده است. به علت فقدان بودجه عمرانی در ماده ۱۶۴ قانون برنامه پنجم توسعه بخش سرمایه‌گذاری^۲ هم به تعهدات پیمانکار اضافه گردیده است^۳. به علت جذابیت این قرارداد مدرن، شرکت نفت بخشنامه ویژه‌ای در سال ۱۳۹۸ مشتمل بر شرایط عمومی و خصوصی تدوین و ابلاغ نموده است. علیرغم اقبال در قانون به علی‌مانند کاهش ارزش پول، کسری بودجه، تطویل پروژه‌ها به علت تشریفات غیرضروری عملاً، این قراردادها موفق نبوده‌اند. با بررسی و مطالعه از شرکت‌های فولاد و راه آهن نکات مهمی در آسیب‌شناسی عدم موفقیت پروژه‌ها علیرغم مدرن بودن به دست آمده است که به نظر می‌رسد با تلفیق این قراردادها با روش‌های سرمایه‌گذاری مانند مشارکت و ساخت بهره‌برداری و انتقال^۴ و همچنین مطالعه نمونه بین‌المللی آن موسوم به کتاب نقره‌ای^۵ تا حدی از شکست آنان جلوگیری نموده و این امر مستلزم مطالعه ساختار قرارداد و تجزیه و تحلیل موضوع آن است. در این تحقیق به روش توصیفی تحلیلی و مطالعه عملی قراردادهای در حال اجرا چه در نمونه‌های موفق و چه ناموفق توجه گردیده است. شناخت عناصر تعهد،

ماهیت موضوع، افراد دخیل، تحلیل اقتصادی بومی در کشور ما مورد توجه قرار گرفته است.

۲ آشنایی با قراردادهای کلید در دست

برای تعریف و شناخت این قراردادها لازم است از بخشنامه شرایط عمومی پیمان مصوب سال ۱۳۸۰ و نمونه استاندارد بین‌المللی کتاب نقره‌ای^۶ تدوین شده توسط موسسه فدراسیون بین‌المللی مهندسين مشاور استفاده گردد^۷. این موسسه با نام اختصاری فیدیک قراردادهای استاندارد دیگری مانند کتاب زرد^۸ و کتاب سبز^۹ تهیه نموده است. (Robert knutson, 2024, 5)

۲.۱ تعریف

توسعه کشوری دارای ذخایر زیرزمینی و ثروت‌های ملی مانند ایران مستلزم قراردادهای مدرن است. ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه سال ۱۳۵۲ عنوان نموده است: «سازمان برنامه برای تعیین معیارها و استانداردها و همچنین اصول علمی و شرایط عمومی قراردادهای مربوط به طرح‌های عمرانی، آیین‌نامه‌ای تهیه و پس از تصویب هیأت وزیران آن را براساس دستورالعمل لازم به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌نماید و دستگاه‌های اجرایی مکلف به رعایت هستند». لذا انواع بخشنامه‌های شرایط عمومی پیمان قدرت اجرایی خود را از این ماده کسب می‌کنند. در تاریخ ۱۳۸۰/۱۱/۰۴ قراردادهای کلید در دست به صورت بخشنامه از نوع اول (لازم‌الاجرا و غیرقابل تغییر) ابلاغ گردید. کلید در دست را اینگونه تعریف نموده‌اند: «به قراردادهایی که در آن یک واحد مسئولیت‌پذیر، دوره‌های گوناگون محاسبه، تهیه و ساخت یک واحد تولیدی یا عمرانی یا خدماتی را متعهد گردد و آن را کامل و بدون دخالت صاحب کار تقدیم می‌نماید». نویسندگان تعاریف مشابه

6 - Silver Book

7 - Fe' de' ration international inge' nieurs - conseils

8 - Yellow book

9 - Green book

1 - Turn key

2 - Finance

3 - Epcf

4 - Buil Opetation Transfer

5 - Silver Book

ارائه نموده‌اند. «پروژه‌هایی که در آنها صاحب کار همه خدمات ضروری برای محاسبه، خرید تجهیزات و ساخت و به کاراندازی را از طریق یک گروه متعهد، انجام می‌دهد». (Gibbs, zolo: p651)

۲٫۲ تعریف طرح (پروژه) در قسمت یک ماده یک قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی کشور

در قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۱۵ طرح اینگونه تعریف شده است: «مجموعه فعالیت-های هدفدار (طراحی، مهندسی، تولید، تدارکات، اجراء و یا راه‌اندازی) که منجر به تولید یا احداث یک واحد جدید، توسعه و اصلاح واحد موجود یا خرید محصولات مبتنی بر سفارش طراحی - ساخت شود». در ماده ۳۱ برنامه چهارم توسعه بیان گردیده است: «دولت موظف است به منظور افزایش کارآمدی و اثربخشی طرح‌ها و پروژه‌ها و بهره‌مندی از روش‌های نوین نظیر طرح و ساخت، کلید در دست و مدیریت طرح با ارائه برنامه مشخص ایجاد و حداقل در چهل درصد (۴۰٪) از طرح‌ها مستقر کند (صادقی، ۱۳۸۷: ۳۸). در ماده ۱۶۴ قانون برنامه پنجم توسعه بر اجرای قراردادهای کلید در دست به صورت طراحی، خرید، ساخت و سرمایه‌گذاری^۱ در حمل و نقل و راه‌آهن اشاره شده است. در ابلاغیه شماره ۹۸/۱۲۳۷۸۷ مورخ ۱۳۹۸/۰۳/۲۶ از قرارداد کلید در دست تعریفی ارائه گردید: «مجموعه خدمات طراحی، مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات، عملیات ساختمانی و نصب، پیش راه‌اندازی و راه-اندازی در پروژه‌های نفتی است که باید تکمیل و تحویل شود. (بند ۱۳ ماده ۱).

۲٫۳ کتاب نقره‌ای^۲

سازمان بین‌المللی مهندسان مشاور^۳ که با پیشگامی سه کشور بلژیک، فرانسه و سوییس، بنیان نهاده شده و هم‌اکنون بیش از ۱۰۰ کشور دنیا عضو آن

هستند همان وظیفه‌ای که ICC در بیع بین‌المللی کالا برعهده دارد را در ساخت انجام می‌دهد. در مورد کلید در دست نیز قرارداد نمونه‌ای با نام کتاب نقره-ای تهیه و منتشر نموده است که به عنوان مدل ترجمه شده است. (اشمیتوف، ۱۳۷۸: ۱۱۲۲). می‌توان گفت در هر دو این مقررات چه بخشنامه و چه کتاب نقره‌ای، اجرای قرارداد، عقد است.

۳ نحوه اجرا و تحلیل تعهدات قراردادی

اجرای تعهد، معمول ترین راه سقوط تعهدات می باشد (صفائی، ۱۳۹۱: ۲۰). از این راه پیامدی که طرفین قرارداد از آن انتظار داشته‌اند، به بهترین وجه حاصل می‌شود (کارآمدترین راه اجرای قرارداد است) (شهیدی، ۱۳۹۱: ۲۰).

در قراردادهای کلید در دست تعهد اولیه سازنده، انجام طرح است. در بند ۵ ماده ۵۲ بخشنامه ۱۳۸۰ اشاره شده است: «پیمانکار تعهد می‌نماید با دریافت بهای هر کار، همه ابنیه، تجهیزات انجام شده در آن صورت‌وضعیت به تملک صاحب‌کار درآید و متعهد، وظیفه دارد هرگونه معارض و مدعی را رد نماید».

در قسمت ۷ ماده ۷ کتاب نقره‌ای انجام تعهد مشروط به رعایت موارد ذیل است:
الف: وقتی که متعهد کارگاه را تسلیم کند.

ب: وقتی که پیمانکار قیمت تأسیسات و اموال را دریافت نماید.

تمایزی که در کتاب نقره‌ای فیدیک و شرایط عمومی ایران وجود دارد، این است که انتقال مالکیت اموال و کارها در ایران به کارفرما تدریجی است زیرا پرداخت صورت‌وضعیت‌ها تدریجی است و به صورت مرحله‌ای انجام می‌گیرد ولی در کتاب نقره‌ای به صورت آنی و در انتهای پروژه انجام می‌پذیرد.

³ - FIDIC

¹ - Engineering Procurement Construction Finance

² - Silver BOOK

با مطالعه شرایط عمومی پیمان باید گفت: به دلایل ذیل، ماهیت اجرای این قراردادها، عقد می-باشد:

الف: دو طرف عقد کلید در دست، متعهد و صاحب کار باید تا پایان پروژه و تحویل قطعی، دارای اهلیت معاملاتی باشد. بند ۶۸ بخشنامه در قسمت سوم بیان می‌دارد: «در صورت انحلال یا ورشکستگی، هر کدام از متعاملین، عقد، تمام شده و لذا اجرای قرارداد منتفی می‌گردد». این مطلب می-رساند؛ اجرای اختیاری عقد نیاز به اراده متعاملین دارد و انحلال و از بین رفتن هر یک، ایفاء تعهد را غیرممکن می‌کند، در حالیکه در قواعد عمومی قراردادها اینگونه نیست و اجرای تعهد را از قائم مقام می‌توان خواست.

ب: ماده ۵۸ بخشنامه، متعهد را موظف می‌کند پس از پایان ساخت و نصب تأسیسات و اجرای تعهدات و آمادگی پروژه برای پیش راه‌اندازی، این امر را به همراه برنامه زمانی اجرای آزمایش‌ها به نماینده صاحب کار (مشاور) اطلاع دهد و حضور نمایندگان هر دو (مشاور و کارفرما) را در آزمایش‌ها و عملیات پیش راه‌اندازی و اجرای تعهدات بخواهد. پس از تأیید مشاور کارفرما بر آماده بودن پروژه، عملیات پیش راه‌اندازی با حضور نمایندگان طرفین انجام می‌شود. در صورت وجود ایرادات، پس از رفع آن، گواهی مبنی بر تکمیل مکانیکی توسط کارفرما صادر می‌شود. پس از صدور این گواهی پیمانکار تقاضای راه‌اندازی می‌کند (قبلاً پیش راه‌اندازی بود) و پس از اینکه مشخص شد کلیه استانداردهای لازم در پروژه رعایت گردیده است، تقاضای تحویل موقت پروژه از سوی پیمانکار انجام می‌شود که این پیشنهاد ایجاب است و با عنایت به الزامات بخشنامه برای طرفین تعهدآور است زیرا همه شرایط ایجاب در آن وجود دارد. با توجه به اینکه طرفین قرارداد قبلاً مفاد بخشنامه را جز اسناد توافق امضاء نموده اند شائبه انصراف از قصد بعد از امضاء قرارداد و اخذ تضمینات منتفی است. اگر ایجاب را اراده انشایی یک طرف برای ایجاد عمل حقوقی (عقد) بدانیم در این مورد

بند ۵ ماده ۵۳ بخشنامه که در آن پیمانکار را متعهد و مسئول می‌داند که با دریافت مبلغ کار انجام شده، کارها را به صاحب کار منتقل کند که نوع خاصی از حق حبس است چرا که ماده ۳۲ شرایط عمومی پیمان در این خصوص بیان می‌دارد: «در موارد اختلاف بین پیمانکار و کارفرما، پیمانکار وظیفه دارد به ادامه اجرای تعهد طبق برنامه کاری بپردازد به هیچ عنوان حق توقیف و تأخیر کل کار یا قسمت-هایی از آن را ندارد. مگر اینکه دو طرف، طور دیگر تراضی نمایند». بنابراین حق حبس در اجرا وجود ندارد. ماهیت اقتصادی و توأم با نظم عمومی این پروژه‌ها (راه آهن، نفت، گاز و راه) اقتضای این حکم را دارد زیرا اموری از این دست معمولاً از تأسیسات زیربنایی کشور محسوب می‌شود که تأخیر در آن سبب بر هم خوردن امنیت و تعادل اقتصادی و زیان عمومی می‌شود و از نوع تعهدات حاکمیتی و عمومی است و تأخیر در آن مجاز نیست.

۳/۱ ماهیت اجرای تعهدات کلید در دست

در مورد ماهیت حقوقی اجرای قرارداد بین حقوقدانان اختلاف نظر وجود دارد. برخی از حقوقدانان معتقدند در مواردی که موضوع قرارداد، انتقال حق به طلبکار است، یک عمل حقوقی یکطرفه است که برای تحقق آن نیاز به قصد انشاء متعهد ضروری است و در صورتی که موضوع آن سبب انتقال حقی نباشد، یک عمل قضایی است که انجام آن ضرورتی به خواست انشایی مدیون ندارد. مانند تحویل عین معین که سبب سقوط دین می-گردد، هر چند مدیون اراده انجام تعهد را نداشته باشد (شهیدی، ۱۳۹۱: ۲۱).

در فقه همین اختلاف وجود دارد به طوری که عده‌ای ماهیت آن را عقد و در شرایط خاص بیع (نجفی، ۱۳۰۴: ۵۲۶) و برخی نیز آن را یک تکلیف شرعی دانسته‌اند. (کاشف الغطاء، ۱۳۶۰: ۲۷۹). برخی نیز ماهیت انجام تعهد را عمل قضایی بدون مشخص کردن عقد یا ایقاع دانسته‌اند. (امامی، ۱۳۳۵: ۳۱۴).

تحويل باشد، اختاری به نام گواهی تصاحب کار برای صاحب کار صادر نماید و اگر موضوعات پروژه شامل فازهای گوناگون باشد، می‌تواند به همین ترتیب برای هر قسمت از موضوعات گواهی تصاحب کار صادر نماید». بنابراین پیمانکار اراده صریح خود را برای تسلیم مورد تعهد به صاحب کار با این اخطار بیان می‌نماید. این تقاضا صاحب کار را مکلف می‌نماید در طی ۲۸ روز از ابلاغ این گواهی، یکی از اعمال ذیل را انجام دهد: (نوروزی، ۱۳۹۷: ۱۹۴).

۱. گواهی تصاحب کار پیمانکار را قبول نماید.

۲. با بیان ادله کافی تقاضا را رد کند و نواقص و شرایط قبول گواهی را تعیین کند و پیمانکار در این خصوص موظف است که موارد نقص را کامل کند.

۳. به آن پاسخ ندهد که گواهی قبول شده مفروض می‌شود. لذا سکوت در این مورد اثر حقوقی دارد. اخطار را می‌توان ایجاب و قبول گواهی تصاحب کار را قبول دانست، لذا در کتاب نقره‌ای نیز اجرای تعهد عقد است.

دلیل دیگری که بر ماهیت عقدی اجرای اختیاری تعهد در کتاب نقره‌ای قسمت ۲ از ماده ۱۰ آن است که عنوان می‌دارد: «کارگاه و پروژه نباید توسط صاحب کار تملک گردد یا مورد بهره‌برداری قرار گیرد، مگر اینکه در پیمان ذکر شده باشد یا تصاحب بدون اذن پیمانکار مورد توافق وی باشد». بنابراین تصرف در مورد تعهد نیاز به ایجاب و قبول طرفین دارد و این امر دلالت بر عقدی بودن اجرا دارد.

برخلاف ماده ۲۷۴ قانون مدنی که عنوان می‌دارد، برای قبض اجازه فروشنده شرط نیست و خریدار می‌تواند مورد بیع را بدون اجازه تصرف نماید، در مقررات کتاب نقره‌ای به علت ماهیت قراردادی اجازه پیمانکار برای تصرف لازم است. لذا در کتاب نقره‌ای در مورد قراردادهای کلید در دست قبول گواهی عملکرد با ذکر زمان، نقطه پایان قرارداد است.

پیمانکار می‌خواهد با این درخواست، اجرای تعهد را به صاحب کار تسلیم نماید و این موضوع در ماده ۶۰ بخشنامه بیان گردیده است که پیمانکار را مکلف می‌کند اراده خود بر تسلیم موضوع تعهد با این تشریفات به کارفرما اعلام کند. در همین ماده، صاحب کار از طریق مشاور با بررسی آزمایش‌های انجام گرفته و نهایتاً قبول، مراتب تحويل موقت را اعلام می‌نماید. لذا زمان انجام تعهدات در قراردادهای کلید در دست همان تحويل موقت است. زیرا پروژه به کارفرما تحويل می‌شود و راه-اندازی می‌گردد و مدت زمان تحويل موقت تا تحويل قطعی را باید دوره تضمین برای حصول اطمینان از صحت انجام کار دانست. آثار عقدی را می‌توان آزادسازی تضامین، استرداد کسور حسن انجام کار و ضمانتنامه انجام تعهدات، منتقل شدن تعهد حفاظت از پروژه به کارفرما دانست. در بند ۵ ماده ۶ بخشنامه عنوان گردیده است: «پس از تسلیم موقت موضوع قرارداد، متعهد مکلف است نسبت به تخلیه کارگاه، انبارها، دفاترها و مکان‌های سکونت موقت، بیرون بردن تجهیزات و ماشین‌آلات و مصالح متعلق به خود و همچنین مواد زاید، اقدام کند». ترک کارگاه و خروج از پروژه بیانگر اتمام تعهدات و نتیجتاً پایان اختیاری قرارداد است. پس زمان اجرای تعهد، تحويل موقت پروژه بوده که خود اجرا با این تفاسیل دارای ماهیت قراردادی است.

۳،۲ ماهیت تعهدات در کتاب نقره‌ای

در ماده ۱۰ کتاب نقره‌ای اجرای تعهد به تراضی عملی دو طرف عقد منوط است و موضوع قرارداد باید طبق تشریفات ویژه به کارفرما تسلیم گردد. شرایطی که در این مقررات برای تصاحب کار مقرر گردیده است به شرح ذیل است:

الف: زمانی که براساس مقررات قراردادی کار انجام و تسلیم آن به کارفرما مجاز باشد (گاردوین، ۱۳۹۳: ۹۹).

ب: پیمانکار موظف است ظرف مدت ۱۴ روز قبل از اجرا از دیدگاه خود پیمانکار کامل شده و آماده

۴ تحلیل و بررسی ارکان تعهد در قراردادهای کلید در دست

ارکان تعهد، متعهد، متعهدله و موضوع می باشد. در این قسمت به بررسی تطبیقی این سه عنصر و استثنائات آن نسبت به قواعد عمومی قراردادهای پرداخته می شود.

۴/۱ متعهد در قراردادهای کلید در دست

انجام موضوع توسط متعهد سبب اجرای تعهد است. در قانون مدنی در خصوص اجرا انعطاف وجود دارد، از جمله ماده ۲۶۷ قانون مدنی که انجام دین را از جانب غیر بدهکار مجاز می داند.

لیکن در قراردادهای کلید در دست اینگونه نیست زیرا انتقال تعهد از سوی پیمانکار به دیگری سبب برکناری او از کار می شود و این نفی افاده منع می نماید. بنابراین این قراردادها را باید از جمله قراردادهایی شمرد که موضوع تعهد باید توسط خود متعهد انجام گیرد و به نظر می رسد انتقال بدون اذن ممنوع و غیرنافذ است (شعاریان، ۱۳۹۴: ۲۶۲). البته در این مورد استثنایی وجود دارد و آن زمانیست که متعهد اصلی به تعهد خود عمل ننماید. در اینجا از باب الحاکم ولی الممتنع می توان با تأمین دلیل و ضبط تضامین اجرای تعهد را توسط دیگری عملی نمود.

در ماده ۳۳ شرایط عمومی پیمان نیز این مطلب به صراحت ذکر گردیده است که مسئولیت کلیه خدمات انجام شده توسط مهندسان طراح، عرضه کنندگان کالا و پیمانکاران فرعی برعهده پیمانکار اصلی است و او را متعهد به کارهای دیگران می داند. با توجه به پیچیدگی پروژه های کلید در دست، لزوم استفاده از افراد متخصص و پیمانکار فرعی^۱ امری ضروری است. البته این موضوع بدیهی است. زیرا انتخاب پیمانکار دارای صلاحیت با تشریفات خاص انجام می گیرد و اگر قرار باشد پس از دریافت کار

سریعاً آن را به پیمانکار دست دوم واگذار نماید، نقض غرض بوده و هدف قانونگذار در انتخاب پیمانکاران واجد صلاحیت برآورده نمی شود. این موضوع برکیفیت کار نیز تأثیر می گذارد.

در مقررات «کتاب نقره ای» نیز انجام کار باید توسط خود پیمانکار انجام گیرد. به این موضوع در ماده ۷ اشاره شده است: «متعاملین در پیمان حق انتقال کل یا قسمتی از آن یا هرگونه مزایای در نتیجه آن را به اشخاص دیگر ندارند، مگر اینکه قبلاً با هم تراضی نمایند لذا قرارداد انتقال بدون اجازه باطل است».

در بند ۸ ماده ۶ نیز به طور مشخص بر انجام تعهد توسط شخص متعهد اشاره شده است. «پیمانکار در طی مهندسی و انجام تعهدات متعهد است شخصاً برنامه ریزی، خرید، مدیریت، بازرسی و بررسی تعهدات را انجام دهد».

بنابراین در بخشنامه و کتاب نقره ای و هم بخشنامه وزارت نفت، شرط اجرای تعهد، انجام توسط شخص پیمانکار است. البته واضح است برای انتقال رضایت هر دو یعنی صاحب کار و متعهد لازم است و صاحب کار به تنهایی نمی تواند مورد تعهد را به شخص ثالث منتقل کند، زیرا پیمانکار در آن ذینفع است و رضای او نیاز است (کاتوزیان، ۱۳۸۶: ۹۲).

۴/۲ اهلیت خاص متعهد در قراردادهای

کلید در دست

در قانون مدنی از شرایط اجرا، داشتن اهلیت، مالکیت یا اذن از طرف مالک است. در شرایط عمومی پیمان های کلید در دست، پیمانکار لزوماً باید شخصیت حقوقی باشد. بنابراین افراد حقیقی نمی توانند طرف تعهد این قراردادها باشند. به همین علت در ماده ۶۸، انحلال و ورشکستگی سبب خاتمه قرارداد می گردد.

^۱ - Sub Contractor

نداشته و حق مالک اصلی و ثالث حق عینی قابل مطالبه است.

۵ متعهدله در قراردادهای کلید در دست

در ماده ۲۷۱ قانون مدنی «دین باید به شخص طلبکار یا به شخصی که از طرف او وکالت دارد تأدیه شود یا به کسی که قانوناً حق قبض دارد».

قبلاً عنوان گردید در قراردادهای کلید در دست، پیمانکار موظف است پس از اجرای کار، اتمام ساخت، نصب تأسیسات و آماده شدن، ابتدا مراتب را به مشاور کارفرما که نماینده اوست، اطلاع و تقاضای پیش راه اندازی نماید. پس از پایان راه اندازی و رفع عیوب و نواقص با حضور نمایندگان کارفرما، مشاور و پیمانکار در محل اجرای کار، نسبت به تنظیم صورتجلسه تحویل موقت اقدام و تعهد پیمانکار به کارفرما انجام می شود. در مقررات کتاب نقره ای نیز تقاضای متعهد از سوی صاحب کار اجابت و کارفرما طی تشریفات کار را تحویل می گیرد.

در مورد طلبکار و استنکاف او همان قاعده عام ماده ۲۷۱ قانون مدنی (یعنی ایفا به متعهدله) حاکم است (کاتوزیان، ۱۳۹۴: ۲۳۸).

۶ مورد تعهد در قراردادهای کلید در دست

موضوع معامله اساسی ترین عنصر در اجرای قراردادها است. در این قسمت به بررسی موضوع شرایط انجام تعهدات در دو منبع داخلی و خارجی می پردازیم.

۶/۱ موضوع اجرای قرارداد در بخشنامه شرایط عمومی پیمان ۱۳۸۰ و ۱۳۹۸

طبق ماده ۲۴ شامل خدمات مهندسی، خرید مصالح، تأسیسات، ملزومات مورد نیاز، اجرای تمام کارها و سرویس های فنی، نصب، راه اندازی، انجام آزمایش های قبل از بهره برداری، کامل کردن و نهایتاً

شرط خاص دیگر در مورد اهلیت پیمانکار، رعایت مقررات قانون منع مداخله کارکنان دولت در معاملات دولتی مصوب ۱۳۳۷ است. می توان این مقرر را از موارد عدم اهلیت تمتع دانست و خلاف آن سبب بطلان قرارداد می شود. این موضوع به صراحت در بند ۷ ماده ۳۷ بخشنامه شرایط عمومی پیمان مشخص گردیده است که «پیمانکار تأیید می نماید در هنگام انعقاد پیمان، مشمول قانون منع مداخله کارکنان دولت در قراردادهای دولتی نیست. در غیر این صورت با توجه به بطلان قرارداد، کارفرما کار را تحویل و زمان قطعی آن را به وی اعلام می نماید و تضامین او را ضبط می نماید». طبق قواعد عمومی قراردادهای، عدم اهلیت تمتع سبب بطلان قرارداد است. (کاتوزیان، ۱۳۸۳: ۳). همچنین براساس ماده ۲۲ قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱ آیین نامه طبقه بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران در طرح هایی که تمام یا بخشی از منابع مالی آن از بودجه عمومی تأمین می شود یا نیاز به تضمین و تسهیلات دولتی دارند، باید رعایت شود. قسمت ۵ از بند ۲ ماده ۱۵ عنوان می نماید: «صاحب کار مجاز مجاز است با انحلال قرارداد در مواردی که پیمانکار ورشکسته می گردد به قرارداد پایان دهد» (گادوین، ۱۳۹۳: ۲۵۸).

۴/۳ تکالیف خاص متعهد در قراردادهای کلید در دست

طبق ماده ۲۶۹ قانون مدنی وفای به عهد وقتی محقق می شود که متعهد چیزی را که می دهد مالک و یا ماذون از طرف مالک باشد و شخصاً هم اهلیت داشته باشد. در قراردادهای کلید در دست پیمانکار موظف است مصالح و تجهیزات کار را به نام و برای صاحب کار تهیه نماید و به محل اجرای تعهد بفرستد. پیمانکار موظف است پاسخگوی ثالث باشد و ادعای بطلان از سوی ثالث مسموع نیست. این مقرر خلاف قواعد عمومی است. زیرا اگر مالی که در مقام اجرای تعهد به صاحب کار داده شده مستحق للغیر باشد، قرارداد باطل اثری در تملک

شرایط عمومی پیمان آمده است: خروج ماشین‌آلات تنها با اجازه کارفرما امکان دارد و ماشین‌آلات وثیقه انجام تعهدات می‌شود. حتی به کارفرما این اجازه داده شده است که اگر پیمانکار قسمت‌هایی از کار را ناتمام گذاشته است از محل فروش ماشین‌آلات او هزینه تکمیل را فراهم نماید.

۶٫۲ موضوع تعهد در کتاب نقره‌ای

در ماده ۴ کتاب نقره‌ای در مورد موضوع تعهدات پیمانکار آمده است: «طراحی، اجرا و کامل کردن کار طبق قرارداد، همچنین متعهد موظف است، کارخانه، سندهای خود، پرسنل، کالا، مواد مصرفی و سایر اقلام و سرویس‌ها چه به صورت موقت باشد یا دائم و برای انجام کار نیاز باشد را تأمین و تهیه نماید. تعهد مشمول هر کاری که برای انجام قرارداد است، می‌شود. حتی اگر صریحاً در قرارداد نیامده باشد ولی از آن استنباط گردد. تمام کارها هم که برای محکم نمودن، آماده نمودن، فراهم نمودن شرایط امنیت پروژه و عمل صحیح کار مورد نیاز است را در بر می‌گیرد. متعهد مسئول استحکام، امنیت کلیه عملیات کارگاه و روش‌های ساخت می‌باشد. (Silver book, Article 2017)

در مقررات فیدیک برای تشخیص انطباق موضوع قرارداد با آنچه انجام شده است، سیستم تضمین کیفیت وجود دارد.

در این بند آمده است: «متعهد مکلف است یک سیستم برای حفظ ضمانت کیفیت برای نشان دادن مطابقت با آنچه در پیمان آمده است، برنامه‌ریزی کند». این برنامه باید طبق مختصات اعلامی در قرارداد باشد و در طول سه مرحله مهندسی، تأمین کالاها و ساخت، جزییات همه امور انجام شده را به صاحب‌کار ارسال کند. همچنین در بند یک ماده ۵ کتاب نقره‌ای بیان گردیده است: «متعهد مسئول مهندسی کارها و صحت شرایط مورد نیاز کارفرما هست و متعهد موظف است همه کارها طبق قوانین، اعمال خود را انجام دهد». پیمانکار متعهد می‌شود تمامی مواد، تاسیسات به محض اینکه

تسلیم موضوع براساس نقشه‌ها می‌باشد. در ماده یک بخشنامه وزارت نفت (۱۳۹۸) نیز موضوع، انجام خدمات مهندسی، تأمین کالا و تجهیزات انجام کارهای ساختمان و نصب و راه‌اندازی و واگذاری لیسانس می‌باشد.

در هر دوی این اسناد در مورد چگونگی انجام تعهد توسط پیمانکار در شرایط عمومی به عرف مهندسی اشاره شده است. تعهد پیمانکار در ماده ۲۵، تعهد به نتیجه است و مسئول بروز هرگونه اشتباه، ایراد، نقص در اسناد و مدارک مهندسی و آمارها و داده‌های قرارداد است.

در تأمین مصالح طبق ماده ۲۹ نیز پیمانکار موظف به رعایت استانداردها در حفاظت از تأسیسات است.

در ماده ۲۷۹ قانون مدنی، اگر موضوع تعهد کلی باشد، بدهکار لازم به ایفاء از نوع اعلاء نیست، لیکن از نوع معیوب هم نمی‌تواند بدهد. در عرف تسلیم کالاهای مستعمل، انجام تعهد نیست ولی مشاهده گردیده که در ایران به علت تحریم استفاده از ماشین‌آلات مستعمل امری متعارف است. در بند ۶ ماده ۲۹ شرایط عمومی پیمان به این امر اشاره شده است: «متعهد موظف است تمامی ابزارآلات و تجهیزات مورد قرارداد را به صورت نو و براساس آنچه متعهد گردیده است، تأمین نماید. تعهد بازگشت تجهیزات دست دوم و جایگزین کردن آن برعهده پیمانکار است».

از تعهدات مهم پیمانکار، تهیه ماشین‌آلات است. طبق ماده ۳۰ بخشنامه پس از ورود دستگاه‌ها و ماشین‌آلات به کارگاه، کارفرما نوعی حق عینی تبعی نسبت به آنها پیدا می‌کند. حق عینی تبعی را حق می‌نامند که در آن عین معینی وثیقه طلب قرار می‌گیرد و در صورت خودداری مدیون از پرداخت دین، طلبکار می‌تواند طلب خود را از آن محل استیفاء کند (کاتوزیان، ۱۳۸۶: ۱۴۰). اگرچه وجود این حق فرع بر دین است، لیکن در بخشنامه به صورت اطلاق برای صاحب‌کار این حق درج شده است. در ماده ۳۰

کارگاه را به کارفرما تحویل می دهد دفعتاً به او منتقل کند. (Arinze Emdosi, 2024, 15)

در بند ۲ ماده ۷ مقررات کتاب نقره‌ای متعهد موظف است نسبت به ارسال نمونه‌هایی که به هزینه خود برای کارفرما و به منظور بررسی مطابقت با رویه‌های اسناد پیمانکار بیان شده است، همانطور که در قرارداد تصریح شده است، اقدام کند. هر نمونه باید دارای برچسبی باشد که مبدأ و کاربرد را معین نماید. پیمانکار ملزومات مکانیکی، مادی، اسناد، اصلاح کارهای معیوب، نظارت بر کار پیمانکاران فرعی، بازرسی آنان، تهیه مجوزها، پاسخ به اطلاعاتی که صاحب کار نیاز دارد، آموزش، اجرای کارهای موقتی و دائمی، نگهداری تا انتقال را متعهد می گردد. (Robert A. James, 2015, 4)

۷ هزینه‌های اجرای تعهد در قراردادهای کلید در دست

براساس قواعد عمومی قراردادهای، در ماده ۲۸۱ قانون مدنی هزینه‌های انجام تعهد برعهده بدهکار است مگر اینکه شرط خلاف شده باشد. با توجه به معوض بودن تعهد در قراردادهای کلید در دست می‌توان تعهدات را از دو منظر بررسی نمود. تعهد پیمانکار به اجرای تعهد خود و تعهد کارفرما به پرداخت بهای کار. علت معوض بودن در ماده ۵۳ بخشنامه ذکر گردیده است: پرداخت به پیمانکار وابسته به کار انجام شده است (نوروزی، ۱۳۹۷: ۱۵۵). با عنایت به عدم پیچیدگی در تعهد کارفرما که در مواد ۲ و ۴ به پرداخت ترتیبات مالی و در اختیار گذاردن کارگاه بدون معارض می‌باشد، تعهدات پیمانکار سیر گسترده‌ای از امور را در بر می‌گیرد (فرشادفر، ۱۳۹۰: ۱۷۵).

۷.۱ هزینه‌های انجام تعهد در

بخشنامه شرایط عمومی پیمان

در این مقرر پیمانکار موظف است کلیه هزینه‌های مربوط به تهیه، تسلیم بیمه‌نامه‌ها، ضمانتنامه‌ها را پرداخت نماید. براساس بند ۳ از ماده ۱۵ شرایط

عمومی پیمان، مخارج انعقاد قرارداد با بیمه و حفظ آنها، همچنین پرداخت حق فرانشیز بر عهده متعهد است مگر اینکه به نحو دیگری پیش‌بینی شده باشد. علاوه بر آن، هزینه‌های مربوط به کسب دانش و تکنولوژی مربوطه، اختراعات را عهده‌دار است و مجوزهای لازم در این خصوص برعهده اوست. ماده ۹ عنوان می‌دارد: «در جایی که نیاز به اختراع، نوآوری یا تألیف حقوق معنوی ثبت شده در رشته‌های گوناگون مهندسی و تجهیزات برای انجام تعهدات موضوع قرارداد است، پیمانکار متعهد است که آنها را تهیه کند مگر اینکه هزینه بعضی از این موارد بر تعهد صاحب‌کار باشد».

تعهد از نوع تعهد به نتیجه است و شرایط ایفای کامل این تعهدات آن حصول نتیجه مطلوب است. (تفرشی و دیگران، ۱۳۸۸: ۸۹).

پیمانکار بعد از اجرای تعهد نیز وظایفی دارد. به طوری که در بند ۳ ماده ۹ بخشنامه شرایط عمومی پیمان گردیده است: «متعهد مکلف است کارفرما را در مقابل هر نوع دعوی، اعتراض، درخواست خسارت از سوی مالکان حقوق ثبت شده که در قرارداد مورد استفاده قرار گرفته است، مصون نگه دارد و تعهد پاسخگویی و جبران هرگونه خسارت و ضرر در این ارتباط عهده اوست».

در قسمت‌های مهندسی و اجرا هم براساس بند اول از ماده ۲۷ همین مقرر، پیمانکار را متعهد می‌داند نسبت به تأمین پرسنل کافی از حیث تعداد و کیفیت در همه قسمت‌های شغلی مورد احتیاج اقدام کند.

در قسمت تدارکات نیز طبق قسمت ۳ از بند ۸ ماده ۲۹ شرایط عمومی پیمان اشاره گردیده است: «بارگیری، تخلیه مصالح و تجهیزات در جایگاه کارگاه و ترخیص کالاها از گمرک با مسئولیت و هزینه متعهد است مگر آنکه طور دیگری شرط شده باشد».

۷،۲ هزینه‌های اجرای تعهدات در کتاب نقره‌ای

در بند ۱۲ ماده ۴، پیمانکار متعهد است هزینه‌های بسته‌بندی، حمل و نقل، دریافت، تخلیه، انبارداری و حفاظت از کالا و اقلام که برای کارها نیاز است را انجام دهد. (Condition of contract for EPC contracts, 2017, article 4).

بند ۱۹ ماده ۴ مسئولیت پرداخت هزینه‌های برق، آب و سایر خدمات که برای اجرای قرارداد لازم است برعهده پیمانکار می‌باشد. همانند شرایط عمومی پیمان در مقررات کتاب نقره‌ای «پیمانکار متعهد است نرخ‌هایی از حقوق را به کارگران پرداخت نماید و تعهداتی را به اجرا گذارد که کمتر از سطح معمول دستمزد و شرایط نباشد که توسط کارفرمایی که به تجارت و صنعت همانند با پیمانکار دارد، پرداخت می‌شود».

همچنین در ماده ۷ مسئولیت تهیه کارخانه‌ها، وسایل و چگونگی ساختن موادی که نیاز به تهیه آن توسط متعهد در کارگاه است برعهده پیمانکار می‌باشد. متعهد موظف است طبق ماده ۷ نمونه‌های ساخته شده مواد را به هزینه خود برای کارفرما ارسال نماید.

در بند ۲ ماده ۱۱ کتاب نقره‌ای، هزینه‌های برطرف کردن عیوب موجود در کارگاه برعهده پیمانکار است. همه امور مذکور برای تکمیل امور مورد تعویق و رفع عیوب تا جایی که علل ذیل باشد باید به هزینه پیمانکار انجام شود:

۱- مهندسی امور.

۲- کارخانه یا مواد که مطابقت با پیمان اولیه نداشته باشد.

۳- عدم توجه به سایر امور توسط پیمانکار.

با مطالعه نمونه داخلی شرایط عمومی پیمان‌های طراحی، تدارکات ساخت در ایران و نوع استاندارد بین‌المللی آن یعنی کتاب نقره‌ای هزینه‌های انجام تعهد برعهده پیمانکار است. پیمانکار این هزینه‌ها را

از کارفرما دریافت می‌کند یا خود در قالب BOT انجام می‌دهد، یعنی مراحل ساخت بهره‌برداری و انتقال یک پروژه توسط سرمایه‌گذار انجام می‌شود (شیروی، ۱۳۸۵: ۴۵). یا می‌تواند از طریق استقراض از بانک‌های داخلی و بین‌المللی باشد. مثلاً پروژه تهران شمال از کنسرسیومی تشکیل شده که هر کدام مسئول یکی از بخش‌های مهندسی، ساخت، تهیه و تأمین مالی است ولی شیوه ساخت آن به صورت بی او تی است (نراقی، ۱۳۸۶: ۲۵).

۸ نتیجه

نیاز به قراردادهای مدرن و استاندارد بر پایه اقتصاد بومی و توجه به شرایط کشور ضروری است و قراردادهای کلید در دست با عنایت به این‌که دخالت دولت را در امر اجرایی محدود می‌نماید و پروژه‌ها به طور کامل را به پیمانکاران داخلی یا خارجی برون سپاری می‌نماید بسیار مطلوب است که نتایج آن کاستن هزینه، کوچک شدن دولت، شکوفایی بخش خصوصی، تزریق سرمایه گذاری، ورود تکنولوژی مدرن بدون نیاز به بروکراسی دولتی، هم‌راستایی با اسناد بالادستی کشور با آن مطلوب است. لیکن اجرای موفق این قراردادها در کشور ما با چالش مواجه است و گام اول در رفع این مشکل، شناخت ماهیت اجرای قرارداد و تعهدات طرفین است که در کشور ما بیشتر زمان به روی انعقاد بدون توجه به اوضاع اقتصادی آینده از جمله پیش بینی تورم، نبودن سرمایه، امکان تحریم از دلائل اصلی شکست این قرارداد در مقام اجراست لذا در این تحقیق بیشتر بر مرحله اجرا و تعهدات طرفین و کوشش بر راهکارهایی که به انجام مطلوب قرارداد و بهره‌برداری آن می‌انجامد توجه شده است و در این راستا با مطالعه تطبیقی نمونه قرارداد فیدیک (کتاب نقره ای و اصلاحیه سال ۲۰۱۷) و بخشنامه قراردادهای کلید در دست ویژه وزارت نفت و بخشنامه شرایط عمومی پیمان (۱۳۸۰) به بعضی از راهکارها اشاره شده است که مهمترین پیشنهاد در رفع مشکلات، مشارکت با بخش خصوصی یا حتی تهاتر با بدهی دولت ها به بخش

خصوصی می باشد. در ایران قرارداد مقطوع^۱ از نظر اقتصادی به علت نرخ تورم هیچ گاه مطلوبیت اقتصادی نداشته است.

^۱ - lupm Sum

منابع

- Arinze Emedosi, Fidic Form of Contract, A study Review British Jurnal Of envi-ron Mental Sciences 43-44 2024
- Clive M. schmittoff, The law and practice of international Trade, Translated by Behrooz Akhlaghi, volume 2, 1The edition, samt publication 2009.
- Condition of contract for EPC and Turnkey contracts Washington, heriout, Watt university, 2017.
- Emami, Seyed Hassan, civil law, second 1 The Edition Tehran, Eslamie publi-cation. [In Persian]
- Farshad far, Mohammad Ali, Guide to con-tract by method of Engineering and construction, Tehran noavar publi-cation, 2012. [In Persian]
- Gadwin William, Interpretation of silver book Translated by Mohammad saleh jaberi, 1 edition Tehran, Tiam publication, 2015.
- General Condition of Engineering pro-curement construction Building and Installation, Special of oil No.98/12378 Date 2020.
- Implentation rules of Engineering and costruction of program and budget organization of iran 2002.
- Katozian, Naser, General condition of con-tract second volume, 4 the edition, Tehran, Sherkat sahmi Enteshar 2008. [In Persian]
- Katozian, Naser, General condition of con-tracts volume 2, Tehran, Sherkat sahmi Enteshar, SLX edition 2007. [In Persian]
- Katozian, Nasser, civil law in current or-der, mizan publication, the 9 edi-tion 2021. [In Persian]
- Katozian, Nasser, property and owner-ship, mizan law foundation, Edition, 2012. [In Persian]
- Mohaghegh, Damad, Rules of jurispru-dence, Islamic science publishing center Edition 45, Tehran 2021. [In Persian]
- Naraghi Mehrdad, contracts and Agree-ment in project financing, Research Institute of Humanities and, cul-ture studies, Project Management quarterly, fifth period 2008. [In Persian]
- Norouzi, mohammad, Jalil, Ghanavati, sajadi, seyde Ali Mirahmadi, Eco-nomic and law Analyse with juris-prudence Approach in Reyard En-gineering procurement construction contracts, quarterly jornal of figh and Islamic law Research, 15th year, No 54, 2019. [In Persian]
- Norozi, mohammad, Legaland Economic Analyse of Engineering, procure-ment construction contract, Teh-ran, majd publication, 2019. [In Per-sian]
- Knutson Robert, Analysis Of International Construction, Kluwer Law Interna-tional Publication, 2017

Robert A. James, A Guide to EPC Agreement Provisions, Second Edition, Pillsbury Winthrop Publication, 2024

Sadeghi, Mohsen, Engineering, procurement construction contract to land scope position in Iran law, quarterly journal of law and political science 38 period, 2009. [In Persian]

Safai, Seyed Hassan, Introductory course of General rules of contracts, Second volume 13th edition, Tehran, Mizan publication, 2013. [In Persian]

Shahidi, Mehdi, Termination of obligation seven Edition, Tehran, Majd publication 2013. [In Persian]

Shirani, Abdolhosein, Article projects of Building operation Transfer, Name mod Journal 2007, Number 26. [In Persian]

Shoarian, Ebrahim, Transfer of contract, General Theory shahre danesh publication, 2016. [In Persian]

Tafreshi, Mohammad Ali, Abdolhamid Mortazavi, comparative study of the obligation to Achieve a certain result and to do something in jurisprudence, Iran law quarterly FEGH and Essential law fifth year second period, 2010. [In Persian]

Tony Gibbs, assessment of Turnkey for Realization of Capital works projects, General fidic edition, 2010.

